

ΜΕΡΟΣ Α΄:

ΝΟΜΟΣ 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας

Η έννοια της *οικογένειας* (άρθρο 1 παρ. ν. 3500/2006):

Ο ν. 3500/2006, ο οποίος ισχύει από 24-01-2007 (άρθρο 28), αποτελεί τομή για την ημέτερη εσωτερική έννομη τάξη, καθώς για πρώτη φορά ο νομοθέτης εκδήλωσε εμπράκτως την βούλησή του να ασχοληθεί, έστω καθυστερημένως, με μια δυσάρεστη, αλλά υπαρκτή κοινωνική πραγματικότητα. Αποτελεί συμμόρφωση της Ελλάδας στην απόφαση του ΟΗΕ 58/147 του 2004, η οποία προέβαλε την ανάγκη θεσμοποίησης από τα κράτη συγκεκριμένων νομοθετικών μέτρων για την ποινικοποίηση της ενδοοικογενειακής βίας και την εξασφάλιση παροχής βοήθειας στα θύματα.

Στο πρώτο μέρος τού νομοθετήματος, λοιπόν, περιλαμβάνονται ορισμένες γενικές διατάξεις, υπό την μορφή ορισμού, οι οποίες τυγχάνουν εφαρμογής στο πεδίο τού νεοπαγούς Ουσιαστικού (και Δικονομικού) Ποινικού Δικαίου που θεσπίζουν οι ρυθμίσεις τού νόμου.

Στο άρθρο 1 παρ. 1 αποσαφηνίζεται η έννοια της αξιόποινης «πράξης ενδοοικογενειακής βίας» και ορίζεται ότι για να κάνουμε λόγο για «έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας», θα πρέπει οι αξιόποινες πράξεις (όπως αυτές εξειδικεύονται κατωτέρω στα άρθρα 6, 7, 8 και 9), καθώς και οι πράξεις τής *ανθρωποκτονίας με πρόθεση* (άρθρο 299 ΠΚ) και τής *θανατηφόρας σωματικής βλάβης* (άρθρο 311 ΠΚ) να τελούνται από «μέλος τής οικογένειας» και να στρέφονται σε βάρος «μέλους τής οικογένειας».

Στην παρ. 2 τού ίδιου άρθρου δίδεται ο ορισμός τής «οικογένειας» για τις ανάγκες τού νομοθετήματος. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο ορισμός τής έννοιας της «οικογένειας» επιχειρείται το πρώτον με τον παρόντα νόμο στο ελληνικό Δίκαιο. Ακόμη και στο κεφάλαιο του Αστικού Κώδικα που τιτλοφορείται «*Οικογενειακό Δίκαιο*», δεν υπάρχει ρητός νομοθετικός ορισμός τής έννοιας της οικογένειας, και υπ' αυτήν τη θεώρηση οι συντάκτες τού νομοσχεδίου ασφαλώς πρωτοτύπησαν. Στα εγχειρίδια Οικογενειακού Δικαίου, η οικογένεια υποδηλώνει την πρωταρχική κοινωνική ομάδα, που ο δεσμός τών μελών της συνυφαίνεται με κοινωνικό γεγονός: σεξουαλική σχέση ή τεκνοποιία. Όταν το βιολογικό αυτό γεγονός ενσωματώνεται στο Δίκαιο, εμφανίζεται η νομική έννοια της οικογένειας. Η σεξουαλική σχέση εντάσσεται

στον γάμο (ή ενδεχομένως και στην ελεύθερη ένωση, στον βαθμό που αυτή αναγνωρίζεται από το Δίκαιο), ενώ η τεκνοποιία συνδέεται με την νομική θεμελίωση της πατρότητας και της μητρότητας. Περαιτέρω, οικογένεια, τόσο από κοινωνιολογική όσο και από νομική άποψη, δημιουργεί και η υιοθεσία.

Οικογένεια ή κοινότητα, λοιπόν, είναι αυτή «...που αποτελείται από συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους» (άρθρο 1 παρ. 2 περ. α'). Κατά την αξιολόγηση του νομοθέτη, η οικογένεια δομείται κατ' αρχήν γύρω από την απόκτηση της συζυγικής ιδιότητας και την εξ αίματος ή εξ αγχιστείας συγγένεια του πρώτου και δευτέρου βαθμού και από την υιοθεσία. Η πρώτη, λοιπόν, κατηγορία οικογένειας περιορίζεται μεταξύ τών γονέων και τών απωτέρων ανιόντων και κατιόντων αυτών μέχρι δευτέρου βαθμού.

Στο αμέσως, όμως, επόμενο εδάφιο ο νομοθέτης ορίζει ότι «στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνοικούν, εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, συγγενείς των ως άνω προσώπων μέχρι τον τέταρτο βαθμό, καθώς και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει οριστεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια» (άρθρο 1 παρ. 2 περ. β').

Με τις παραπάνω ρυθμίσεις η έννοια της οικογένειας διευρύνεται σημαντικώς. Καθοριστικό αναδεικνύεται, για την πέραν τού πρώτου και δευτέρου βαθμού συγγένεια εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και την υιοθεσία, το κριτήριο της *συνοίκησης*. Το κριτήριο της συνοίκησης δεν είναι καινοφανές στο Ποινικό Δίκαιο, αλλά εμφανίζεται καθοριστικό λ.χ. και στην διάταξη του άρθρου 378 ΠΚ, όπου η κλοπή ή υπεξαίρεση σε βάρος προσώπου, με το οποίο ο υπαίτιος ή ο συμμετοχος ζει στο ίδιο σπίτι, διώκεται μόνο ύστερα από υποβολή έγκλησης (υφαίρεση).

Δεν μας παρέχει, όμως, ο νομοθέτης περισσότερες πληροφορίες για το πώς αντιλαμβάνεται την έννοια της συνοίκησης, οπότε θα πρέπει να αναθούμε σε συγγενείς δικαικές έννοιες. Στήριγμα μπορεί να μας προσφέρει το άρθρο 51 ΑΚ, για την κατοικία τού φυσικού προσώπου, η οποία είναι αυτή γύρω από την οποία οργανώνεται η βασική βιοτική του δραστηριότητα και η οποία αποτελεί τον τόπο τής μόνιμης και σταθερής εγκατάστασής του.

Επομένως, για να υφίσταται «*συνοίκηση*», θα πρέπει να υπάρχει *μόνιμη ή με προοπτική σταθερής εγκατάστασης συμβίωση* κάτω από την ίδια στέγη, ενώ θα πρέπει να αποκλείονται ευκαιριακές συνενυρέσεις. Για παράδειγμα, θα μπορεί να θεωρείται σύνοικος ο ανιψιός, ο οποίος έχει έλθει από την επαρχία για να σπουδάσει και αποφασίζει να μείνει στην οικία τού θείου του, για να αποφύγει την καταβολή ενουικίου.

Αντιθέτως, ο στρατιώτης – ανιψιός, ο οποίος σποραδικώς σε κάποια έξοδό του, αποφασίζει να διανυκτερεύσει στην οικία τού θείου του, δεν φαίνεται να πληροί την παραπάνω προϋπόθεση.

Η νομοθετική αυτή επιλογή υπέστη την μάλλον εύλογη κριτική ότι διευρύνει την έννοια της οικογένειας σε βαθμό, ο οποίος δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες. Σύμφωνα με τους επικριτές της, ο νομοθέτης κακώς εκλαμβάνει ως δεδομένη την ύπαρξη οικογενειακών δεσμών, σε περιπτώσεις, όπου αυτή δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι υφίσταται, όπως λ.χ. στην μέχρι του 4^{ου} βαθμού συγγένεια εξ αίματος ή εξ αγχιστείας ή στην μέχρι 2^{ου} βαθμού συγγένεια εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, με την οποία συνδέονται τα αδέρφια, και μάλιστα ανεξαρτήτως από την συνδρομή τού στοιχείου τής συνοίκησης¹.

Έτσι, στην περίπτωση μιας απλής σωματικής βλάβης μεταξύ αδελφών, οι οποίοι ζουν ξεχωριστά και δεν διατηρούν επαφές, επιφυλάσσεται το αυξημένο πλαίσιο ποινής τού άρθρου 6 παρ. 1, ώστε το Ποινικό Δίκαιο να μετατρέπεται σε δήθεν εγγυητή ανύπαρκτων οικογενειακών δεσμών Περαιτέρω, εάν ένας 55χρονος πατέρας χτυπήσει και προκαλέσει μια σωματική βλάβη στον 30χρονο γιο του, ο οποίος είναι οικονομικώς ανεξάρτητος και έχει δημιουργήσει το δικό του σπίτι, ο πατέρας αυτός δεν θα τιμωρείται πλέον με ποινή φυλάκισης το πολύ τριών ετών, αλλά με φυλάκιση από ένα μέχρι πέντε έτη². Το ίδιο θα συμβεί ακόμη κι όταν το θύμα είναι γιος τής πρώην συζύγου του, με την οποία ο γάμος του έχει λυθεί πριν από πολλά έτη, αφού κατά το άρθρο 1462 ΑΚ, η εξ αγχιστείας συγγένεια διατηρείται και μετά από την λύση ή την ακύρωση του γάμου³. Και στα δύο αυτά παραδείγματα, όπου μάλιστα απουσιάζει και το στοιχείο τής συνοίκησης, δεν καθίσταται διόλου προφανής ο λόγος που δικαιολογεί το αυξημένο πλαίσιο ποινής και την επέμβαση του νομοθέτη σε τέτοια έκταση και βάθος στις οικογενειακές σχέσεις.

Αντιθέτως, επαινετή κρίνεται η υπαγωγή στην έννοια της «οικογένειας» και κάθε ανηλικού προσώπου που συνοικεί στην οικογένεια, για λόγους παροχής

¹ Βλ. *Συμεωνίδου – Καστανίδου*, Το νομοσχέδιο για την ενδοοικογενειακή βία, ΠοινΔικ 2006, σ. 1013 κ.ε. Βλ. και *Παντελίδου*, Ενδοοικογενειακή βία και ιδιωτικό δίκαιο, σε: ΤιμΤόμ Σταθόπουλου, 2010, σ. 1958/1959.

² *Συμεωνίδου – Καστανίδου*, οπ. cit., σ. 1013.

³ *Συμεωνίδου – Καστανίδου*, αυτόθι.

αυξημένης προστασίας στο έννομο αγαθό τής *ανηλικότητας*⁴. Η αυξημένη προστασία για τους ανήλικους, συμπληρώνεται με την παρ. 3 εδάφ. β' του άρθρου 1, σύμφωνα με την οποία «*Θύμα [σς. ενδοοικογενειακής βίας] είναι και το μέλος, στην οικογένεια του οποίου τελέσθηκε αξιόποινη πράξη, κατά τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και ο ανήλικος κατά την παράγραφο 2, ενόπιον του οποίου τελείται μία από τις αξιόποινες πράξεις της παρούσας*».

Εν προκειμένω, ο νομοθέτης έκρινε ότι η τέλεση των αδικημάτων τών άρθρων 6, 7, 8 και 9 τού νόμου *ενόπιον* των ανηλίκων, αλλά και η τέλεση των ιδιαίτερα σοβαρών πράξεων της *ανθρωποκτονίας* (άρθρο 299 ΠΚ) και της *θανατηφόρας σωματικής βλάβης* (άρθρο 311 ΠΚ) μέσα στην οικογένεια του ανηλίκου, μολονότι δεν στρέφονται εναντίον των, είναι πρόσφορες να επιφέρουν σημαντικές βλάβες στην *ψυχική υγεία* τών ανηλίκων και να διαταράξουν την συναισθηματική των ωρίμανση. Έτσι, διευρύνεται ο κύκλος τών *αμέσως ζημιωθέντων* και, άρα, δικαιουμένων σε παράσταση πολιτικής αγωγής σε *τρίτα* πρόσωπα, τα οποία έχουν υποστεί *αντανακλαστικές ζημιές*⁵.

Το μετέωρο βήμα τού νομοθέτη προς την απελευθέρωση από την αντίληψη ότι αυξημένης ποινικής προστασίας δεν χρήζουν οι δεσμοί συγγένειας, αλλά τα πρόσωπα (παιδί, γυναίκα) που συμβιώνουν στο πλαίσιο της οικογένειας, φανερώνεται και από την απόφασή του να προσδώσει τις αυξημένες ποινικές συνέπειες του νόμου, όταν οι βίαιες συμπεριφορές εκδηλώνονται στο πλαίσιο της λεγόμενης «*ελεύθερης συμβίωσης*» (πάντα υπό την προϋπόθεση της συνοίκησης), ενώ η εν λόγω μορφή συμβίωσης σε εκείνο το χρονικό σημείο (2006) παρέμενε ένα δικαίως αρρυθμιστο μάρφωμα της κοινωνικής πραγματικότητας. Έτσι, το άρθρο 1 παρ. 2 εδάφ. γ' ορίζει ότι «*υπό την προϋπόθεση ότι τα παρακάτω πρόσωπα **συνοικούν**, οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στη **μόνιμη σύντροφο του άνδρα** ή στον **μόνιμο σύντροφο της***

⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 121 παρ. 1 ΠΚ ανήλικοι νοούνται αυτοί που κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης, έχουν ηλικία μεταξύ τού ογδού και τού δεκάτου ογδού έτους τής ηλικίας των, συμπληρωμένων.

⁵ Βλ. και *Συμεωνίδου-Καστανίδου*, Η αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στο ποινικό δίκαιο, σε: Αφιέρωμα Μνήμης στη Γιώτα Κραβαρίτου, 2011, σ. 228, η οποία μέμφεται τον νομοθέτη ότι εξαίρεσε από την έννοια του θύματος ενδοοικογενειακής βίας τον ανήλικο-θύμα τής πράξης τού άρθρου 342 ΠΚ, μολονότι η πράξη τού άρθρου 342 ΠΚ στρέφεται κατ' εξοχήν σε βάρος τής ανηλικότητας.

γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, ή εξ υιοθεσίας, ως και στους τέως συζύγους».

Ήδη πάντως, με τον ν. 3719/2008, ο νομοθέτης ρύθμισε νομικώς την μορφή τής ελεύθερης συμβίωσης ατόμων διαφορετικού φύλου. Δεν υπήρξε όμως ιδιαίτερος αναλυτικός για το πώς αντιλαμβάνεται την έννοια της συνοίκησης των ατόμων που έχουν αποφασίσει να συμβιώσουν, ώστε να προκύψουν χρήσιμα συμπεράσματα και για την ενότητα που εξετάζουμε. Το άρθρο 1 τού νόμου κάνει απλώς λόγο για *«οργάνωση της συμβίωσης»*.

Η σύναψη συμφώνου ελεύθερης συμβίωσης θα πρέπει να θεωρείται ενδείκτης τής ύπαρξης ισχυρού δεσμού και βούλησης συμβίωσης, χωρίς να αποκλείεται κάτι τέτοιο να συμβαίνει και όταν δεν υπάρχει κάποια νομική περιβολή τής συμβίωσης. Έτσι, η σύναψη συμφώνου ελεύθερης συμβίωσης δεν θα πρέπει να σηματοδοτεί άνευ ετέρου την εφαρμογή τών ποινικών διατάξεων του ν. 3500/2006 για περιστατικά βίας μεταξύ τών συμβληθέντων, καθώς κρίσιμα αναδεικνύονται το πραγματικό γεγονός της συμβίωσης με στοιχεία διάρκειας και η ποιότητα της σχέσης και όχι αυτή καθ' εαυτή η σύναψη του συμφώνου. Επίσης ο νομοθέτης θέλησε να αποκλείσει από την έννοια της ελεύθερης συμβίωσης ομοφυλικές ενώσεις (μεταξύ ανδρών ή γυναικών), αφού χαρακτηριστική προς τούτο είναι η διατύπωση του νόμου *«στο μόνιμο σύντροφο της γυναίκας ή τη μόνιμη σύντροφο του άνδρα»*.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η νομοθετική αυτή ρύθμιση πρέπει να επαινεθεί ως απηχούσα τα σύγχρονα κοινωνικά ρεύματα. Ωστόσο, είναι ικανή να προξενήσει ανασφάλεια δικαίου, καθώς σε κανένα σημείο τού παρόντος νομοθετήματος, αλλά ούτε στον νόμο για το *«σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης»*, δίδεται ο ορισμός τής έννοιας του *«μονίμου συντρόφου»*. Η νομολογιακή εφαρμογή τής εν θέματι νομοθετικής ρύθμισης είναι σχεδόν βέβαιον ότι θα δημιουργήσει σοβαρά ερμηνευτικά προβλήματα, είτε ξεκινήσουμε από την σκέψη ότι πρόκειται για νόμο, που έχει ως στόχο την προστασία τής οικογένειας και τών *«ομοιόβαθμων»* κοινωνικών μορφωμάτων είτε προσεγγίσουμε το ζήτημα υπό το πρίσμα τών σύγχρονων κοινωνικών δεδομένων, οπότε θα πρέπει να υπαγάγουμε στην έννοια του *«μονίμου συντρόφου»* και πιο πρόσκαιρες ή χαλαρές σχέσεις-μορφές συμβίωσης, εφόσον προκύπτει η βούληση των μερών να συμβιώσουν.

Επί παραδείγματι, με την ΑΠ 182/2014 (δημ. εις ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) επικυρώθηκε η καταδίκη δράστη για το αδίκημα της *ενδοοικογενειακής επικίνδυνης σωματικής βλάβης* (άρθρο 6 παρ. 2 εδαφ. α' τού ν. 3500/2006) σε βάρος τής μονίμου συντρόφου του, χωρίς ειδικότερο προσδιορισμό τής επίμαχης έννοιας. Το Ακυρωτικό έκρινε ότι

με αυτά που εδέχθη το Δικαστήριο της ουσίας «...διέλαβε στην προσβαλλομένη απόφασή του την απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, αφού εκθέτει σ' αυτή με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις ή λογικά κενά τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία απεδείχθησαν από την ακροαματική διαδικασία και συγκροτούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος της παραβάσεως του άρθρου 6 §§ 1, 2 εδ. α' Ν. 3500/2006, για το οποίο και κατεδικάσθη ο αναιρεσειών κατηγορούμενος, τις αποδείξεις από τις οποίες συνήγαγε τα περιστατικά αυτά καθώς και τους συλλογισμούς με βάση τους οποίους υπήγαγε τα περιστατικά αυτά στις ουσιαστικές ποινικές διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1, 27 ΠΚ και 6 §§ 1, 2 εδ. α' Ν. 3500/2006 που εφήρμοσε, χωρίς ούτε ευθέως ούτε εκ πλαγίου να τις παραβιάσει με ελλιπή αιτιολογία και να στερήσει την απόφαση νομίμου βάσεως».

Ωστόσο, διαλαμβάνοντας το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο ότι «...Ο κατηγορούμενος στις 26-3-2009 και περί ώρα 21.30 στην ...χτύπησε τη μόνιμη σύντροφό του Ε. Γ. του Ι. επανειλημμένα με τα χέρια του στο πρόσωπό της και με δύο ξύλα που βρήκε στο νεροχύτη του λουτρού της οικίας τους στο κεφάλι, στο πρόσωπο και σε διάφορα μέρη του σώματός της. Από τα επανειλημμένα δε αυτά χτυπήματα προκάλεσε σ' αυτήν εκχυμώσεις και αιματώματα οφθαλμικών κόγχων άμφω, προσώπου και αριστερής ζυγωματικής χώρας, θλάση (κάκωση) αυχενικής μοίρας σπονδυλικής στήλης (απώλεια φυσιολογικής λорδώσεως, ευθειασμός), κακώσεις με εκχυμώσεις και εκδορές αριστερού ημιθωρακίου και αριστερού υποχονδρίου, εκχυμώσεις και εκδορές ράχους και οσφυϊκών χωρών άμφω, κάταγμα ρινικών οστών, κάκωση αριστεράς άκρας χειρός και εγκεφαλική διάσειση (απώλεια προσφάτου μνήμης, παλίνδρομος, έντονη κεφαλαλγία, ζάλη, τάση προς έμετο)...», είναι προφανές ότι στέρησε την απόφασή του από την απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, καθώς και από νόμιμη βάση, καθώς στο σκεπτικό του δεν παρετίθετο κάποιο πραγματικό περιστατικό ή σκέψη, από την οποία να προκύπτει ότι μεταξύ δράστη και θύματος υφίστατο, κατά τον χρόνο τελέσεως της πράξεως, μόνιμη συντροφική σχέση.

Τέλος, από την ρητή διατύπωση του εδάφ. γ' τής παρ. 2 τού άρθρου 1 τού ν. 3500/2006 προκύπτει ότι στο εύρος εφαρμογής τών διατάξεων τού νόμου δεν περιλαμβάνονται οι τέως μόνιμοι σύντροφοι (μετά από την διακοπή της συμβίωσης), σε αντιδιαστολή με ό,τι ισχύει για τους τέως συζύγους, ώστε εν προκειμένω να προκύπτει ζήτημα αντίθεσης της παραπάνω διάταξης εσωτερικού δικαίου προς το άρθρο 3 περ. β' τής Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου τής Ευρώπης

τής 11-05-2011, «για την αντιμετώπιση και την πρόληψη της βίας σε βάρος τών γυναικών και της βίας κατά συνοικούντων προσώπων».

Ενδοοικογενειακή απλή και εντελώς ελαφρά σωματική βλάβη (άρθρο 6 παρ. 1 ν. 3500/2006):

Σύμφωνα με την παρ. 1 τού ν. 3500/2006 «*Το μέλος της οικογένειας το οποίο προξενεί σε άλλο μέλος αυτής σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του, υπό την έννοια του εδαφίου α' της παρ. 1 του άρθρου 308 του Ποινικού Κώδικα, ή με συνεχή συμπεριφορά προξενεί εντελώς ελαφρά κάκωση ή βλάβη της υγείας του, με την έννοια του εδαφίου β' της παραπάνω διάταξης, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους*», ενώ σύμφωνα με την παρ. 2 τού ίδιου άρθρου «*Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου είναι δυνατόν να προκαλέσει στο θύμα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών. Αν επακολουθήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη*».

Κατ' ουσίαν στο άρθρο 6 παρ. 1 και 2 θεσπίζονται διακεκριμένες παραλλαγές τών αδικημάτων που τυποποιούνται στα άρθρα 308 παρ. 1, 309 και 310 ΠΚ. Νομοτεχνικώς, στην παρ. 1 καθιερώνεται το έγκλημα-κορμός (ενδοοικογενειακή απλή σωματική βλάβη), με την ιδιαίτερη προνομιούχο παραλλαγή του (ενδοοικογενειακή εντελώς ελαφρά σωματική βλάβη), ενώ στην παρ. 2 τυποποιούνται οι ιδιαίτερες διακεκριμένες παραλλαγές του, τής ενδοοικογενειακής επικίνδυνης σωματικής βλάβης και τής ενδοοικογενειακής βαριάς σωματικής βλάβης⁶.

⁶ Σχετικό εδώ το ΣυμβΠλημΠειραιώς 94/2008 ΠοινΔικ 2008/292 (μετατροπή τής κατηγορίας από βαριά σε επικίνδυνη ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη και παραπομπή τού κατηγορουμένου στο ακροατήριο, με την κατηγορία τής τέλεσης επικίνδυνων σωματικών βλαβών σε βάρος τής συζύγου του). Επίσης, για την πληρότητα της αιτιολογίας τής καταδικαστικής απόφασης για το έγκλημα του άρθρου 6 παρ. 1 τού ν. 3500/2006 δεν είναι απαραίτητο να εξειδικεύονται οι σωματικές κακώσεις τού θύματος (ανήλικης κόρης), αλλά αρκεί η αναφορά ότι ο δράστης-πατέρας της «χωρίς αιτία της φερόταν βιαίως και τη χτυπούσε με τα χέρια του ή τη ζώνη του σε διάφορα μέρη του σώματός της», έτσι ΑΠ 1558/2013 ΠραξΛογΠΔ 2014/263 = ΠοινΧρ ΞΔ/595.

Σε σχέση με την διάταξη του άρθρου 308 ΠΚ παρατηρείται η εξής *διαφοροποίηση*: για την συγκρότηση της *εντελώς ελαφράς ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης*, θα πρέπει να συντρέχει το στοιχείο της *συνεχούς συμπεριφοράς* (ενώ στην διάταξη του άρθρου 308 τού ΠΚ δεν γίνεται λόγος για πρόκληση εντελώς ελαφράς κάκωσης με συνεχή συμπεριφορά⁷). Ο νομοθέτης δεν θέλησε να τιμωρήσει με το αυξημένο πλαίσιο ποινής (φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους, σε αντίθεση με την ποινή φυλάκισης μέχρι έξι μηνών ή την χρηματική ποινή του άρθρου 308 παρ. 1 ΠΚ), τον δράστη *ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης*, η οποία χωρίς να είναι επουσιώδης, έχει όλως επιπόλαιες συνέπειες⁸ και η συμπεριφορά αυτή δεν εμφανίζει επαναληπτικότητα⁹.

Η έννοια της *συνεχούς συμπεριφοράς* αντλήθηκε από την διάταξη του, πρώην πλέον, άρθρου 312 εδάφ. α' ΠΚ (*σωματική βλάβη ανηλίκων με επίδειξη συνεχούς σκληρής συμπεριφοράς*) και αναφέρεται σε μια συμπεριφορά που είτε *διαρκεί* είτε *επαναλαμβάνεται*. Δεν είναι απαραίτητο να διαπιστώνεται η ίδια δραστηριότητα χωρίς εμφανή διακοπή, αλλά αρκεί ότι η επανάληψη είναι συστηματική-επίμονη και εμφανίζει κάποια (όχι απαραίτητως μεγάλη) διάρκεια, ώστε το υπό εξέταση αδίκημα να αποκτά τον χαρακτήρα του *διαρκούς*¹⁰. Η *συνεχής συμπεριφορά* που απαιτείται, προς στοιχειοθέτηση του εγκλήματος του άρθρου 6 παρ. 1 εδαφ. β' τού ν. 3500/06 σε αντικειμενικό επίπεδο, είναι έννοια *διαφορετική*, κατά τις προϋποθέσεις της, από εκείνη του *εξακολουθητικού εγκλήματος* του άρθρου 98 παρ. 1 ΠΚ.

⁷ Βλ. σχετικώς ΑΠ 769/2015 ΠραξΛογΠΔ 2015/254·ΑΠ 621/2014 ΠοινΧρ ΞΕ/273 = ΠραξΛογΠΔ 2015/249.

⁸ Όπως λ.χ. το ράπισμα διά χειρός, η βίαιη απόθνηση που προκάλεσε εκδορά ημιθωρακίου και κάκωση θώρακα, βλ. λ.χ. ΑΠ 291/1982 ΠοινΧρ ΛΒ/887· ΑΠ 87/1981 ΠοινΧρ ΛΑ/467.

⁹ Cf. ΑΠ 621/2014 ΠοινΔικ 2015/494 = ΠοινΧρ ΞΕ/273 (κρίση ότι η πρόκληση μολώπων, εκχυμώσεων και αμυχών στο σώμα τού ανηλίκου θετού τέκνου τής κατηγορουμένης, χωρίς να συντρέχει το στοιχείο της συνεχούς σκληρής συμπεριφοράς, συνιστά όλως ελαφρά σωματική βλάβη, η οποία τιμωρείται κατά το άρθρο 308 παρ. 1 εδάφ. β' ΠΚ, ελλείψει ειδικότερης πρόβλεψης στο άρθρο 6 τού ν. 3500/2006).

¹⁰ Cf. τον αυτοτελή ισχυρισμό τού κατηγορουμένου στο κείμενο της απόφασης ΠεντΑναθΔικ 291/2009, ΠοινΧρ Ξ/700, με τον οποίο ο κατηγορούμενος αξιωματικός ζητούσε την μετατροπή τής κατηγορίας από *απλή ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη* σε *εντελώς ελαφρά ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη* και την απαλλαγή του για την αποδιδόμενη κατηγορία, προβάλλοντας έλλειψη «συνέχειας» στην αποδιδόμενη συμπεριφορά.

Αντιθέτως, ευχερής παραμένει η εφαρμογή τής διατάξεως της παρ. 3 τού άρθρου 308 ΠΚ και επί τής ενδοοικογενειακής εκδοχής. Έτσι θα μπορεί λ.χ. το μέλος τής οικογένειας να απαλλαγεί από κάθε ποινή «... αν παρασύρθηκε στην πράξη [σσ. της παρ. 1 του άρθρου 6] από δικαιολογημένη αγανάκτηση εξαιτίας μιας αμέσως προηγούμενης πράξης που τέλεσε ο παθών εναντίον του ή ενώπιόν του και που ήταν ιδιαίτερα σκληρή ή βάνανυση».

Ενδοοικογενειακή επικίνδυνη και βαριά σωματική βλάβη (άρθρο 6 παρ. 2 ν. 3500/2006):

Στην παρ. 2 τού άρθρου 6 προβλέπεται ότι «*Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου είναι δυνατόν να προκαλέσει στο θύμα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών. Αν επακολουθήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη*».

Σε σχέση με τα αντίστοιχα αδικήματα των άρθρων 309 και 310 ΠΚ, παρατηρούμε μια *υπερβολική αύξηση* των πλαισίων ποινής. Το μεν έγκλημα της ενδοοικογενειακής επικίνδυνης σωματικής βλάβης τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών (ενώ η κοινή επικίνδυνη σωματική βλάβη απειλείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών), η δε ενδοοικογενειακή βαριά σωματική βλάβη μετατρέπεται σε *κακούργημα* και προβλέπεται πλέον κάθειρξη μέχρι δέκα ετών, σε αντίθεση με την «κοινή» βαριά σωματική βλάβη, η οποία είναι πλημμέλημα και απειλείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Ακόμη, αν ο υπαίτιος ως προς το *περαιτέρω αποτέλεσμα* της βαριάς σωματικής βλάβης ή διανοητικής πάθησης του παθόντος έχει *δόλο β' βαθμού* ή *ενδεχόμενο δόλο*, τιμωρείται με κάθειρξη (5-20 έτη), ενώ στο άρθρο 310 παρ. 3 ΠΚ επιφυλάσσεται ποινή καθειρξεως μέχρι δέκα ετών.

Στο έγκλημα της ενδοοικογενειακής επικίνδυνης σωματικής βλάβης η διατύπωση του νόμου αφήνει να εννοηθεί ότι στο εύρος τής διάταξης υπάγονται όλες οι συμπεριφορές τού άρθρου 6 παρ. 1, scil. εκτός από την απλή, και η εντελώς ελαφρά ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη. Τούτο γίνεται δεκτό και από την κυρίαρχη στην θεωρία άποψη, κατά την ερμηνεία τού άρθρου 309 ΠΚ. Ωστόσο, έχει υποστηριχθεί και η αντίθετη άποψη, η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα της *αλληλοεξουδετέρωσης* της

διακεκριμένης (άρθρο 309 ΠΚ) και των προνομιούχων μορφών τού εγκλήματος (άρθρο 308 παρ. 1 εδάφ. β' και γ' ΠΚ), προκρίνοντας την εφαρμογή τής διάταξης του άρθρου 308 παρ. 1 εδάφ. α' ΠΚ (*απλή σωματική βλάβη*).

Τα σοβαρότερα, όμως, ερμηνευτικά προβλήματα προκαλούνται από την ίδια την διατύπωση του εδάφ. α' του άρθρου 6 παρ. 2, η οποία παρουσιάζει διαφοροποίηση από την διατύπωση του άρθρου 309 ΠΚ. Ενώ στο άρθρο 309 ΠΚ κρίσιμος αναδεικνύεται ο *τρόπος* τέλεσης της πράξης τής *απλής σωματικής βλάβης*, ο οποίος είναι δυνατόν να θέσει σε κίνδυνο την ζωή τού παθόντος ή να προκαλέσει την βαριά σωματική βλάβη του, στο υπό εξέταση εδάφιο γίνεται αναφορά γενικώς στην πράξη τού άρθρου 6 παρ. 1, χωρίς ο κίνδυνος να συνδέεται με τον τρόπο τέλεσης αυτής. Με την αποσύνδεση της επικινδυνότητας της βασικής συμπεριφοράς από τον τρόπο τέλεσης, φαίνεται να προκύπτει μια διεύρυνση του αξιοποίνου, καθώς κάθε απλή σωματική βλάβη είναι δυνατόν να προκαλέσει κίνδυνο.

Για την ορθή αντιμετώπιση του υπό κρίση ερμηνευτικού ζητήματος πρέπει να γίνουν οι ακόλουθες επισημάνσεις: από την διατύπωση του εδάφ. α' του άρθρου 6 παρ. 2 συνάγεται, κατά την άποψή μου, το συμπέρασμα ότι το αδίκημα της *ενδοοικογενειακής επικίνδυνης σωματικής βλάβης* δεν παύει να έχει χαρακτήρα *αφηρημένως-συγκεκριμένης διακινδύνευσης* για την ζωή τού παθόντος και *συγκεκριμένης διακινδύνευσης*, αναφορικώς με την βαριά σωματική βλάβη του, και δεν μετατρέπεται σε έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης, όπως φαίνεται να υπονοεί η παραπάνω άποψη. Τούτο άλλωστε συνάγεται από την χρήση τού όρου «είναι δυνατόν»¹¹.

Ωστόσο, η απάλειψη από την α.υ. τού στοιχείου τού τρόπου τέλεσης της πράξης φαίνεται ότι δημιουργεί ένα αυτοτελές έγκλημα, αν και στην πράξη θα είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου η επικινδυνότητα της συμπεριφοράς θα είναι ανεξάρτητη από τον τρόπο τέλεσης. Έτσι, και δεδομένου ότι ο νομοθέτης δεν φαίνεται να το αντιλαμβάνεται ως αυτοτελές έγκλημα, αλλά ως *διακεκριμένη παραλλαγή* τού άρθρου 309 ΠΚ, φρονώ ότι θα πρέπει να επικρατήσει μια ερμηνευτική συστολή στην ερμηνεία τής διάταξης και η εφαρμογή της να περιορισθεί σε όσες περιπτώσεις η επικινδυνότητα

¹¹ Στην διάταξη του άρθρου 309 ΠΚ απαιτείται ο *τρόπος* τέλεσης της απλής σωματικής βλάβης να «...μπορούσε να προκαλέσει στον παθόντα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική του βλάβη...».

αναδύεται από τον τρόπο τέλεσης της απλής ή εντελώς ελαφράς (ενδοοικογενειακής) βλάβης. Ωστόσο, απαραίτητη κρίνεται και η διορθωτική παρέμβαση του νομοθέτη¹².

Ας σημειωθεί, επίσης, ότι κατά την πάγια νομολογία τού Αρείου Πάγου «*Εν όψει της διαζευκτικής διατυπώσεως της δεύτερης από τις διατάξεις αυτές, είναι απαραίτητο, στην καταδικαστική, για επικίνδυνη σωματική βλάβη, απόφαση, να καθορίζεται ποια από τις ως άνω δύο διακινδυνεύσεις, δέχεται το δικαστήριο ότι συνέτρεξε στη συγκεκριμένη περίπτωση, δηλαδή διακινδύνευση για τη ζωή ή για βαριά σωματική βλάβη. Αυτό δεν στερείται εννόμων συνεπειών, διότι η παραδοχή της μιας ή της άλλης περιπτώσεως, αν και στις δύο περιπτώσεις η πράξη τιμωρείται με τα αυτά όρια ποινής, πρακτικώς οδηγεί σε διαφοροποίηση της ποινικής μεταχειρίσεως του δράστη, αφού στην πρώτη πλήττεται έννομο αγαθό υπέρτερο από τη σωματική υγεία και ακεραιότητα και η ποινή του θα καθορισθεί, βάσει των κατ' άρθρο 79 Π.Κ. κριτηρίων*».

Η σταθερή αυτή απαίτηση της αρεοπαγιτικής νομολογίας, η οποία οδηγεί συχνά στην αναίρεση καταδικαστικών αποφάσεων για το έγκλημα του άρθρου 309 ΠΚ, οι οποίες δεν διευκρινίζουν ποιο από τα δύο είδη διακινδύνευσης συνέτρεξε, έχει ήδη επικριθεί (πριν από την θέσπιση του υπό εξέταση ενδοοικογενειακού αδικήματος) ως υπερβολικώς φορμαλιστική και ως στερούσα από τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας την δυνατότητα έννομης προστασίας.

Για το αδίκημα της βαριάς σκοπούμενης σωματικής βλάβης (άρθρο 310 παρ. 3 ΠΚ), προβλέπεται ρητώς ότι ο δράστης, ως προς το περαιτέρω αποτέλεσμα, μπορεί να έχει και άμεσο δόλο β' βαθμού ή ενδεχόμενο δόλο, και συνεπώς η προβλεπόμενη ποινή τής καθεΐξεως μπορεί να επιβληθεί και όταν στο πρόσωπό του συντρέχουν οι παραπάνω μορφές δόλου.

Άρθρο 6 παρ. 3 ν. 3500/2006:

“Τέλεση της πράξης της παρ. 1 ενώπιον ανηλίκου μέλους της οικογένειας”

Με την παράγραφο 3 τού άρθρου 6 τού ν. 3500/2006 ο νομοθέτης διέπλασε διακεκριμένες παραλλαγές τού αδικήματος της ενδοοικογενειακής απλής σωματικής

¹² Βλ. και Έκθεση Επιστημονικού Συμβουλίου τής Βουλής, ΠοινΧρ ΝΖ, σ. 94, στην οποία προτείνεται η αντικατάσταση της φράσης «είναι δυνατόν να» από την φράση «τελέστηκε με τρόπο που μπορούσε να», στην διατύπωση του συγκεκριμένου άρθρου.

βλάβης της παρ. 1, όταν αυτή τελείται σε *βάρος εγκύου* ή σε *βάρος μέλους τής οικογένειας*, το οποίο είναι από *οποιαδήποτε αιτία ανίκανο* να αντισταθεί, όπου προβλέπεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών, ή όταν τελείται *ενώπιον ανηλίκου μέλους τής οικογένειας*, για την οποία προβλέπεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

Η τέλεση της απλής σωματικής βλάβης σε *βάρος εγκύου-μέλους τής οικογένειας* αναδεικνύεται σε *έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης*, η αυστηρότερη τιμώρηση του οποίου αποσκοπεί να προστατεύσει προληπτικώς, αφενός μεν την ίδια την κυοφορούσα γυναίκα από τραυματικές εμπειρίες ψυχικού και σωματικού χαρακτήρος, κατά την κρίσιμη περίοδο της κυοφορίας, αφετέρου δε και το κυοφορούμενο, αφού η ψυχοσωματική κατάσταση της εγκύου αντανακλά αμέσως σ' αυτό. Δηλαδή, στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται να αναμένουμε να υποστεί το έμβρυο συγκεκριμένη βλάβη, αλλά αρκεί ότι από την πράξη τής (απλής) σωματικής βλάβης σε *βάρος εγκύου* είναι δυνατόν να προκύψουν βλαβερές συνέπειες στην ομαλή πορεία τής εγκυμοσύνης.

Με την θέσπιση της διακεκριμένης παραλλαγής της ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης *ενώπιον ανηλίκου μέλους τής οικογένειας*¹³, ο νομοθέτης επιχείρησε να θωρακίσει *προληπτικώς* την εύθραυστη *ψυχική υγεία* τών ανηλίκων. Σκοπός τού νομοθέτη είναι να προστατεύσει τα ανήλικα μέλη τής οικογένειας από το να βιώσουν τα αρνητικά συναισθήματα που προκαλούνται, όταν γίνονται μάρτυρες βίαιων σκηνών. Η (απ)αξιολογική κρίση τού νομοθέτη συνδέεται με την διαπίστωση ότι η τέλεση αξιόποινων πράξεων *ενώπιον* του ανηλίκου είναι ικανή να επιφέρει βλάβη στην *ομαλή ψυχοσωματική ανάπτυξή του*, δηλαδή μπορεί να επηρεάσει *αρνητικώς* την ψυχική ανέλιξη και τον ψυχικό κόσμο τού ανηλίκου γενικότερα. Προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι η προσωπικότητα του ανηλίκου θύματος στο σύνολό της, συμπεριλαμβανομένης τής ψυχικής του υγείας. Στην διάταξη αυτή εκδηλώνεται, επίσης η προληπτική επέμβαση του νομοθέτη, ώστε τα ανήλικα μέλη να μην υιοθετήσουν μελλοντικώς την βίαιη συμπεριφορά που παρατηρούν μέσα στο οικογενειακό των περιβάλλον.

¹³ Ο ανήλικος θα πρέπει να εννοηθεί και ως προς τα τρία είδη οικογένειας του άρθρου 1 τού ν. 3500/2006. Επίσης, προφανώς από παραδρομή τού νομοθέτη το πλαίσιο ποινής στην υπό εξέταση διάταξη είναι το αυτό με το πλαίσιο ποινής τής βασικής διάταξης τού άρθρου 6 παρ. 1 (φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους).

Αν προσηλωθούμε στην γραμματική ερμηνεία τής διάταξης, θα πρέπει το ανήλικο θύμα να είναι *παρόν* στην εγκληματική σκηνή, υπό την έννοια της *φυσικής παρουσίας* και της *οπτικής εγγύτητας*. Ωστόσο, μια διασταλτική ερμηνεία τής διάταξης θα άφηνε περιθώριο τιμωρητικών επεκτάσεων. Τι θα λέγαμε, για παράδειγμα, στην περίπτωση που το ανήλικο θύμα δεν βρίσκεται στο σαλόνι τής οικίας, όπου ο πατέρας γρονθοκοπεί την μητέρα του, αλλά ακούει τις φωνές πόνου τής μητέρας διαβάζοντας στο δωμάτιό του; Ή ακόμη, τι θα πρέπει να γίνει δεκτό, στην περίπτωση, που το ανήλικο θύμα παρατηρεί τα σημάδια των κακώσεων στο σώμα τής μητέρας του (μελανιές), αρκετή ώρα μετά από την τέλεση του εγκληματικού συμβάντος, για παράδειγμα όταν επιστρέφει στην οικογενειακή οικία από το φροντιστήριο;

Η Αιτιολογική Έκθεση του Νόμου δεν μας παρέχει κάποια ικανοποιητική πληροφόρηση. Για την αποφυγή ανεξέλεγκτης διεύρυνσης του αξιοποίνου, θα πρέπει η πρόσληψη του βίαιου περιστατικού (απλής σωματικής βλάβης) από τον ανήλικο να γίνεται με τις προσωπικές του αισθήσεις, και δη με την αίσθηση της όρασης, και όχι λ.χ. να το πληροφορείται από τρίτο, ή να το μαθαίνει όταν το θύμα τού το εκμηστηρεύεται. Σε κάθε περίπτωση κι αυτό το στοιχείο τής αντικειμενικής υπόστασης θα πρέπει να καλύπτεται από τον δόλο τού δράστη (θα πρέπει να γνωρίζει ότι τελεί την άδικη πράξη ενώπιον ανηλίκου μέλους τής οικογένειας και να το αποδέχεται).

«*Βασανιστήρια*» (άρθρο 6 παρ. 4 ν. 3500/2006):

Σύμφωνα με την παρ. 4 τού άρθρου 6, όταν η πράξη τής παρ. 1 «*συνιστά μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης επικίνδυνης για την υγεία ή ψυχικού πόνου ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, ιδίως με την παρατεταμένη απομόνωση του θύματος*», τιμωρείται με κάθειρξη, και μάλιστα με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών αν το θύμα είναι ανήλικος. Η παραπάνω διάταξη αποτελεί ουσιαστικώς επανάληψη της διατύπωσης του άρθρου 137Α ΠΚ, η οποία τιμωρεί τα *βασανιστήρια*, ως βαρύτερη προσβολή τής *ανθρώπινης αξιοπρέπειας*, οπότε θα πρέπει να αναχθούμε στο ερμηνευτικό περιεχόμενο της παραπάνω διάταξης, προς άντληση χρήσιμων πληροφοριών.

Αναφορικώς, τώρα, με τον προσδιορισμό τής έννοιας «*μεθοδευμένη*», θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο όρος παραπέμπει σε κάποια *διάρκεια* ή *επανελημμένη*

τέλεση της συμπεριφοράς. Στο πλαίσιο της φιλολογίας για το άρθρο 137Α ΠΚ, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι πράγματι πρέπει να εξαιρεθούν στιγμιαίες συμπεριφορές.

Κατ' ορθότερη, όμως, άποψη η έννοια της μεθόδευσης δεν ταυτίζεται με κάποια χρονική διάρκεια ή εξακολούθηση της συμπεριφοράς, αλλά αποδίδει στην ελληνική την φράση “*withi intent*”, που χρησιμοποιείται στο άρθρο 1 τής Διεθνούς Σύμβασης κατά τών Βασανιστηρίων (ν. 1782/1988). Επομένως, η μεθόδευση αναφέρεται σε μια *εμπρόθετη* συμπεριφορά τού δράστη, που κατευθύνεται σε βάρος τού θύματος και έχει ως αποτέλεσμα την κάμψη τής βούλησής του και την βάνανση τρώση τής αξιοπρέπειάς του και η πλήρωση της υποκειμενικής υπόστασης προϋποθέτει *άμεσο δόλο α' βαθμού*.

Άλλωστε, και η ίδια η ετυμολογία τής λέξης αποδίδει την έννοια της σχεδίασης και της προετοιμασίας και όχι τής εξακολούθησης. Το εν λόγω έγκλημα, βεβαίως, θα αποτελεί *μία* εγκληματική μονάδα, όταν η μεθοδευμένη πρόκληση σωματικού πόνου προκαλείται από την συνεχιζόμενη συμπεριφορά τού δράστη, αλλά θα είναι νοητή και η *κατ' εξακολούθηση τέλεση* (άρθρο 98 ΠΚ), όταν ο δράστης διακόπτει την σπονδυλωτή συμπεριφορά του και το έννομο αγαθό εν τω μεταξύ ειρηνεύσει.

Κατά τα λοιπά, με το άρθρο 6 παρ. 4 διαμορφώνεται ένα *έγκλημα αποτελέσματος*. Πρώτο αποτέλεσμα είναι η πρόκληση *έντονου σωματικού πόνου*. Κάθε σωματικός πόνος δεν αποτελεί βασανισμό, αλλά τέτοιος είναι μόνον εκείνος που προκαλείται μεθοδευμένως και είναι τόσο έντονος, ασκώντας ισχυρή επίδραση επί των ανθρωπίνων αισθήσεων. Επομένως, θα πρέπει να αποκλεισθεί από την εν λόγω υπόσταση κάθε ελαφρύς ή ασήμαντος σωματικός πόνος. Επειδή, πάντως, ο πόνος είναι υποκειμενικό αίσθημα, ο βαθμός του θα πρέπει να κριθεί από το είδος τής σωματικής βλάβης ή κάκωσης που τον προκάλεσε.

Περαιτέρω αποτέλεσμα μπορεί επίσης να είναι η πρόκληση «*σωματικής εξάντλησης επικίνδυνης για την υγεία*». Σωματική εξάντληση σημαίνει την σωματική κατάπτωση, την εξασθένηση του ανθρώπινου οργανισμού. Ο όρος *πάσχει ασάφειας*, αλλά αυτή εξισορροπείται από την προσθήκη ότι η σωματική εξάντληση θα πρέπει να είναι επικίνδυνη για την υγεία. Σε αυτήν την μορφή, η πράξη της παραγράφου 4 αποτελεί *έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης* της σωματικής ακεραιότητας. Επομένως, για την ολοκλήρωσή του, απαιτείται να διαπιστωθεί ότι η σωματική εξάντληση είναι τέτοιας έντασης, ώστε να έχει δρομολογήσει μία διαδικασία που θα οδηγήσει αμέσως σε βλάβη τής υγείας, αν δεν ανακοπεί με οιονδήποτε τρόπο.

Τέλος, αποτέλεσμα των βασανιστηρίων μπορεί να είναι και η πρόκληση «*ψυχικού πόνου ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη*». Η έννοια του ψυχικού πόνου απαντά και στο άρθρο 1 τής Διεθνούς Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων, χωρίς ειδικότερο προσδιορισμό. Πρόκειται και πάλι για έγκλημα *συγκεκριμένης διακινδύνευσης*, αυτήν την φορά τής *ψυχικής υγείας*. Εδώ υπάγεται κάθε ψυχολογική μέθοδος και τεχνητή μεταχείριση, η οποία αποσκοπεί στην άσκηση ψυχολογικής πίεσεως με την πρόκληση ανώμαλων τρόπων ψυχικής βιώσεως και αντιδράσεων.

Η παρατεταμένη απομόνωση του θύματος συνιστά έναν ενδεικτικώς από τον νομοθέτη αναφερόμενο τρόπο τέλεσης του εγκλήματος. Το μειονέκτημα της προκειμένης διατάξεως έγκειται στο ότι για να τύχει εφαρμογής, θα πρέπει να διαπιστώνεται πράξη απλής σωματικής βλάβης, όπως προκύπτει από την γραμματική διατύπωση της διάταξης. Αντιθέτως, στην διάταξη του άρθρου 137Α παρ. 3 ΠΚ, ο βασανισμός τού θύματος δεν θα πρέπει απαραίτητως να συνίσταται σε πράξη σωματικής κάκωσης ή βλάβης τής υγείας.

Ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή (άρθρο 7 παρ. 1 και 2 ν. 3500/2006):

Το άρθρο 7 τού ν. 3500/2006 ουσιαστικώς θεσπίζει *διακεκριμένες παραλλαγές* τών άρθρων 330 (*παράνομη βία*) και 333 (*απειλή*) του ΠΚ. Έτσι, σύμφωνα με την παρ. 1 τού εν λόγω άρθρου «*Το μέλος της οικογένειας το οποίο εξαναγκάζει άλλο μέλος χρησιμοποιώντας βία ή απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή χωρίς το θύμα να υποχρεούται προς τούτο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, ανεξάρτητα από το αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον του ίδιου του θύματος ή κάποιου από τους οικείους του υπό την έννοια της περίπτωσης β' του άρθρου 13 του Ποινικού Κώδικα*», ενώ σύμφωνα με την παρ. 2 «*Το μέλος της οικογένειας το οποίο προκαλεί τρόμο ή ανησυχία σε άλλο μέλος της οικογένειας, απειλώντας το με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τιμωρείται με φυλάκιση*».

Επισημαίνεται εν προκειμένω, ωστόσο, ότι σε σύγκριση με το άρθρο 330 ΠΚ, αφενός μεν *διευρύνεται* η έννοια της βίας ως μέσου τελέσεως του εγκλήματος (αρκεί και *βία κατά πραγμάτων*), αφετέρου δε *περιορίζεται* η έννοια της απειλής, καθώς απαιτείται πλέον *απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο* αντί απλώς απειλής σωματικής βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης.

Η έννοια της «απειλής σπουδαίου και άμεσου κινδύνου» έχει αντληθεί από την διάταξη του άρθρου 336 ΠΚ και συνιστά την δεύτερη υπαλλαγή τελέσεως του αδικήματος του βιασμού, χωρίς, όμως, να προσδιορίζεται σε βάρος ποιου εννόμου αγαθού τού θύματος πρέπει να στρέφεται η απειλή τού κινδύνου.

Στην προσπάθεια, λοιπόν, ερμηνείας για το ποιες απειλές πρέπει να υπαχθούν στην νομοτυπική υπόσταση του βιασμού, η κυρίαρχη άποψη στην ελληνική θεωρία, δέχεται ότι αυτές μπορούν να αφορούν σε οποιοδήποτε αγαθό τού παθόντος, «του νόμου μη διακρίνοντος», ενώ για την εκτίμηση της σπουδαιότητας του κινδύνου, πρέπει να ληφθούν υπόψη η αυξημένη πιθανότητα πραγμάτωσής του και η βαρύτητά του. Αλλά και η νομολογία τών ελληνικών Δικαστηρίων κάνει λόγο για «... απειλή ενωμένη με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής ή άλλου ουσιώδους δικαιώματος», ενώ «ως απειλή [...] ουσιώδους δικαιώματος θεωρείται εκείνη που στρέφεται κατά της ελευθερίας της τιμής ή της περιουσίας του άλλου».

Έχει, όμως, υποστηριχθεί και η άποψη, ότι θα πρέπει να επικρατήσει μια συσταλτική ερμηνεία τής δεύτερης υπαλλαγής τελέσεως του βιασμού, υπό την έννοια ότι η απειλή θα πρέπει να συνιστά σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο αποκλειστικώς κατά τής σωματικής ακεραιότητας ή κατά τής ζωής τού θύματος. Η άποψη αυτή φιλοδοξεί να εξισώσει από άποψη βαρύτητας τους δύο τρόπους τελέσεως του βιασμού, με κύριο επιχείρημα ότι είναι αντιφατικό στο ίδιο έγκλημα ο νομοθέτης, από την μία να αξιώνει κάτι μείζον (σωματική βία), και από την άλλη να αρκείται σε κάτι το σημαντικώς έλασσον έναντι της πρώτης υπαλλαγής (απειλή κατά οποιουδήποτε αγαθού).

Ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας (άρθρο 9 ν. 3500/2006):

Σύμφωνα με την διατύπωση των συντακτών τού νόμου, σε αντίθεση με το έγκλημα του άρθρου 337 ΠΚ (προσβολή τής γενετήσιας αξιοπρέπειας), με το εν λόγω άρθρο προτεραιότητα δίνεται στην βαναυσότητα του τρόπου, με τον οποίο διαπράχθηκε η προσβολή τής αξιοπρέπειας του μέλους τής οικογένειας (ιδιαίτερα ταπεινωτικός λόγος ή έργο), και όχι στην βαναυσότητα της ίδιας τής προσβολής. Χαρακτηριστικό προς τούτο είναι ότι από το άρθρο 9 απαλείφθηκε η λέξη «βάνουσα», που προσδιορίζει την έννοια της προσβολής τής γενετήσιας αξιοπρέπειας στο άρθρο 337 ΠΚ. Μία ακόμη διαφορά με το άρθρο 337 ΠΚ είναι ότι η αυξημένη ποινή φυλάκισης της παρ. 2 του άρθρου 9 (φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών), επιβάλλεται ανεξαρτήτως της ηλικίας

τού ανηλίκου θύματος, ενώ η αυξημένη ποινή φυλάκισης της παρ. 2 του άρθρου 337 ΠΚ (φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών), επιβάλλεται όταν το θύμα δεν έχει συμπληρώσει το δωδέκατο έτος τής ηλικίας του.

Η διάταξη του άρθρου 337 ΠΚ κάνει λόγο για *«ασελγείς χειρονομίες ή προτάσεις που αφορούν ασελγείς πράξεις»*, οι οποίες και *«προσβάλλουν βάναυσα την αξιοπρέπεια άλλου στο πεδίο της γενετήσιας ζωής του»*, η δε διάταξη του ν. 3500/2006, κάνει λόγο για το μέλος τής οικογένειας *«...το οποίο προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους της, με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο ή έργο που ανάγεται στη γενετήσια ζωή του»*. Κοινό, λοιπόν, στοιχείο και των δύο αντικειμενικών υποστάσεων είναι η προσβολή τής αξιοπρέπειας του θύματος στο γενετήσιο πεδίο. Έννομο αγαθό που προστατεύεται παραμένει η ελευθερία στην γενετήσια σφαίρα.

Ωστόσο, η αφαίρεση από την α.υ. τού άρθρου 9 αφενός μεν τού στοιχείου τής *«βαναυσότητας της προσβολής»*, αφετέρου δε τού στοιχείου ότι η προσβολή τής γενετήσιας ελευθερίας πρέπει να επιχειρείται με την άσκηση *«ασελγών χειρονομιών ή προτάσεων»*, αποτελεί εστία *αοριστίας* τής διάταξης, ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι στο εύρος της υπάγονται και ήσσονος σημασίας συμπεριφορές οικογενειακής έντασης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα πραγματικά περιστατικά που θεωρήθηκαν από την ΑΠ 1196/2011¹⁴, ως εμπύκτονα στο εύρος τής υπό συζήτηση διάταξης. Το Ακυρωτικό επικύρωσε ως ορθή την καταδίκη τού κατηγορουμένου για παράβαση του άρθρου 9 παρ. 2 τού ν. 3500/2006, ο οποίος *«δημιούργησε σε βάρος...της ανήλικης κόρης του...οικογενειακό επεισόδιο κατά το οποίο με πρόθεση πρόσβαλε την αξιοπρέπεια της τελευταίας με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο, που ανάγεται στη γενετήσια ζωή της... απευθύνοντας σ' αυτήν τις φράσεις "έχεις γκόμενο μωρή. Εγώ θα είναι ο πρώτος σου, εγώ θα σε γαμήσω"»*.

Το Ακυρωτικό έκρινε ως ορθή την καταδίκη τού κατηγορουμένου για το υπό συζήτηση αδίκημα, με το σκεπτικό ότι οι παραπάνω φράσεις ενείχαν *καταφρόνηση* της ανήλικης κόρης του και σοβαρή αμφισβήτηση της ηθικής της αξίας στο γενετήσιο πεδίο, και για τον λόγο αυτό χαρακτηρίζονται ως σοβαρές και απεχθείς πράξεις προσβολής τής αξιοπρέπειας της παθούσας, αποφαινόμενο ότι η διάταξη του άρθρου 9 τού ν. 3500/2006 *συρρέει φαινομενικώς κατ' ιδέαν* με την διάταξη του άρθρου 361 ΠΚ (*εξύβριση*), ενώ η πρώτη διάταξη υπερισχύει ως *ειδικότερη*.

¹⁴ Δημοσιευμένη και στην ΤΝΠ τού ΔΣΑ.

Κατά τα λοιπά, οσάκις δεν διαπιστώνεται «*ιδιαίτερα ταπεινωτικός λόγος ή έργο*», εφαρμοστέα θα τυγχάνει η διάταξη του άρθρου 337 ΠΚ.